

Simone Paauw

s.paauw@medischcontact.nl

@medischcontact

ACTIE VAN ARTSEN OM SITUATIE OP LESBOS TE VERBETEREN MAAKTE VEEL LOS MAAR LEVERDE WEINIG OP

‘De hoop op verbetering in vluchtelingenkampen is de kop ingedrukt’

Een jaar geleden kregen gynaecoloog Sanne van der Kooij en huisarts Steven van de Vijver veel bijval met hun oproep #SOSMoria over de inhumane situatie in het vluchtelingenkamp op Lesbos. Maar: ‘Tot nu toe zijn er welgeteld twee kinderen naar Nederland gehaald.’

Vorig jaar maakte het activistische initiatief #SOSMoria een vliegende start. Gynaecoloog Sanne van der Kooij en huisarts Steven van de Vijver maakten zich grote zorgen over de medische situatie in de overvolle kampen, zeker met het oog op een waarschijnlijk onvermijdelijke uitbraak van covid-19. Binnen enkele dagen werd hun oproep om de situatie voor vluchtelingen in de kampen in Griekenland te verbeteren gesteund door 55 duizend mensen verspreid over heel Europa en kreeg het veel media-aandacht. Ook zesduizend artsen, van wie het grootste deel uit Nederland, schaalden zich achter

de oproep. Daarin werd een beroep gedaan op de eed die artsen hebben afgelegd en verklaren de ondertekenaars er alles aan te doen een medische catastrofe te voorkomen.

Onmenselijk

‘Toen had ik écht hoop dat er iets zou gebeuren. Dat er geluisterd zou worden naar ons en al die andere mensen die boos en gefrustreerd zijn over de onmenselijke behandeling van de vluchtelingen in de Griekse en andere Europese kampen. Maar nu we een jaar verder zijn, vind ik het steeds moeilijker die hoop te blijven koesteren’, vertelt Sanne van der Kooij. ‘We kregen in heel Europa en vooral in Nederland, veel steun voor onze oproep. Daarna hebben we aan verschillende acties meegedaan en we hebben vaak gesproken op demonstraties. Maar de politiek bleef oorverdovend stil. Er gebeurde helemaal níets. Mijn hoop is

de kop ingedrukt. Ik vind het heel erg dat met de verkiezingen de rechtse partijen nog groter zijn geworden. Partijen die letterlijk zeggen: “We moeten de grenzen sluiten.” Ik vind het ook moeilijk te begrijpen dat onder medisch specialisten de VVD nog steeds de grootste partij is, zoals bleek uit de verkiezingsenquête van Medisch Contact.’

Mensenrechten

Huisarts Van de Vijver: ‘Onze roep – en die van vele anderen – om een humaner vluchtelingenbeleid in Europa wordt gewoon genegeerd. De situatie in Moria was voor mij voorbij het acceptabele, daarom móést ik me erover uitspreken. Ik moest proberen te veranderen wat ik kón veranderen. In mijn ogen worden de mensenrechten geschonden in vluchtelingenkampen als Moria. In het verleden heb ik als tropenarts voor Artsen zonder Grenzen gewerkt en ik heb veel ellende gezien. Maar júst dat zich dit op Europese bodem afspeelt, maakt het voor mij moeilijker te verkroppen. Griekenland is een plek waar wij als Europese burgers iets over te zeggen zouden moeten hebben, een plek waar we iets kúnnen veranderen. Maar de Nederlandse overheid doet mee aan het bewuste Europese beleid om vluchtelingen af te schrikken om naar Europa te komen. En dat beleid lijkt

‘De politiek bleef oorverdovend stil’

MARK VAN DEN BRINK

Gynaecoloog Sanne van der Kooij: 'Het lot van de vluchtelingen is onder mijn huid gaan zitten. Ik sta ermee op en ga ermee naar bed.'

alleen maar fanatieker te zijn geworden in de afgelopen twee jaar. Dan denk ik bijvoorbeeld aan de illegale pushbacks aan de Griekse kust en het niet nakomen van afspraken over het opnemen van vluchtelingen in andere Europese landen. Het is écht verslechterd, een aantal jaar geleden was het vluchtelingenbeleid veel humaner dan nu.'

Niet te beschrijven

Van de Vijver en Van der Kooij hebben beiden twee keer als vrijwilliger voor Stichting Bootvluchteling in het vluchtelingenkamp Moria gewerkt. Beiden waren er – los van elkaar – al eens in 2019. Van

der Kooij kwam er opnieuw een maand vrijwilligerswerk doen in februari 2020, toen covid-19 net de kop opstak binnen Europa. Van der Kooij: 'De ellende die ik zag is bijna niet te beschrijven. Het was nog verschrikkelijker dan een jaar eerder. Het kamp was berekend op drieduizend mensen, maar er zaten minstens 22 duizend mensen. Ze zitten te wachten, te wachten, een paar jaar lang. In de kou, de modder, in provisorische tenten of onder de blote hemel, weinig privacy, slechte hygiëne. Je voelt de wanhoop en de uit-zichtloosheid van mensen die, met gevaar voor eigen leven, hun land zijn ontvlucht. Daar zagen ze door oorlog of armoede

geen toekomst meer, maar vervolgens komen ze terecht in het afvoerputje van Europa. Door de omstandigheden in het kamp raken ze driedubbel getraumatiseerd. Er zijn zoveel mensen met medische problemen, maar als arts kun je eigenlijk niet doen wat je zou moeten doen. Er is gebrek aan alles. Het is een bewust systeem om vluchtelingen af te schrikken. Ondertussen worden vluchtelingen, onder wie kinderen, zelfs letterlijk terug de zee in geduwd met illegale pushbacks. Zonder zwemvesten. De dood als ultiem anti-immigratiemiddel.'

Explosief

Ook Van de Vijver noemt de situatie in het kamp dramatisch. En explosief, want ook de inwoners van Lesbos hebben, mede door de slechte economische toestand, steeds meer moeite met de vluchtelingen op hun eiland. Van de Vijver: 'De vluchtelingen in Moria worden fysiek én mentaal verwaarloosd. Ik heb heel veel mensen gezien met luchtweg- en andere infecties, diarree, schurft, noem maar op. Daarnaast hebben veel mensen mentale problemen, ofwel doordat ze al getraumatiseerd waren voordat ze in Moria arriveerden ofwel doordat ze in het kamp depressief zijn geraakt. Er komen veel suïcides en suïcidepogingen voor en bijna dagelijks moest ik mensen hechten na automutilatie. De omstandigheden in het kamp zijn een klap in het gezicht van de vluchtelingen. Zij zijn op zoek naar hulp en veiligheid, maar komen in de ellende terecht. Binnen een paar jaar veranderen ze in een depressief wrak. Hoe langer ze er verblijven, hoe dramatischer hun fysieke en mentale gezondheidstoestand is. Het herstel zal lang duren. Naarmate ze langer in het kamp verblijven, wordt de overgang naar een "normaal" leven steeds moeilijker. Alleen al daarom snijdt Europa zich met dit beleid in de vingers.'

Slapeloze nachten

Omdat er nu nog een extra drama door corona dreigde, móésten ze in Nederland van zich laten horen, vertellen beide artsen. 'Nadat ik terugkwam, heb ik er veel slapeloze nachten door gehad. Het

GETTY IMAGES

DE ACTIE #SOSMORIA

Toen vorig voorjaar Nederland en de rest van de wereld op z'n kop stonden door de nog nieuwe coronapandemie, was daar opeens #SOSMoria. Die actie was een initiatief van gynaecoloog Sanne van der Kooij en huisarts Steven van de Vijver die zich grote zorgen maakten over de gevolgen van een uitbraak van covid-19 in overvolle vluchtelingenkampen in Griekenland. Ze werkten beiden, los van elkaar, als vrijwilliger voor Stichting Bootvluchteling in het vluchtelingenkamp Moria op het Griekse eiland Lesbos. Aangedaan door wat ze hadden gezien in het kamp, publiceerden ze in maart 2020 – weer los van elkaar – opinieartikelen in Trouw en NRC. Daardoor kwamen ze met elkaar in contact en ontstond het idee om met #SOSMoria in actie te komen.

Begin april 2020 deden de twee artsen – in zeventien talen – een oproep aan overheden en de Europese Unie om de vluchtelingen

in Griekenland in veiligheid te brengen. In deze brandbrief zeiden ze – conform hun eed – als dokters verplicht te zijn er alles aan te doen een medische catastrofe in de kampen te voorkomen. Binnen een week werd hun oproep ondersteund door ruim 55 duizend mensen, onder wie zesduizend artsen. De actie kreeg vooral bekendheid in Nederland, maar ook in de rest van Europa. Na deze campagne sloot #SOSMoria zich aan bij een campagne om vijfhonderd alleenstaande minderjarigen uit Griekse kampen te laten opnemen door Nederland. Dit pleidooi werd versterkt na de grote brand die vrijwel het complete kamp Moria in de as legde. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart startte #SOSMoria een nieuwe campagne onder de hashtag #ikbeloof, waarin politici werden opgeroepen te beloven verandering teweeg te brengen – en kiezers om aan vluchtelingen te denken tijdens het stemmen.

lot van de vluchtelingen is onder mijn huid gaan zitten’, vertelt Van der Kooij. ‘Ik sta ermee op en ga ermee naar bed. Waarom hebben mijn gezin en ik wél

‘Er worden mensenrechten geschonden binnen de Europese Unie’

recht op ons eigen veilige huis en een warm bed, terwijl niet zo ver weg mensen slapen op de kale grond, in een brakke tent of onder de blote hemel?’ s Winters in de ijsskou met een drie dagen oude baby? Je hoeft het niet eens met eigen ogen te zien om te weten welk onrecht mensen wordt aangedaan. Maar veel mensen kijken ervoor weg.’

Getuigenis afleggen

Van de Vijver: ‘Juist vanwege dat wegkijken is het belangrijk dat wij getuigenis afleggen, dat we laten zien wat er gebeurt. Ik vind het bij uitstek een taak voor artsen en hulpverleners om ruchtbaarheid te

geven aan het onrecht dat mensen wordt aangedaan. Te veel mensen weten niet wat er zich afspeelt in de vluchtelingenkampen, dat het zó erg is. Veel mensen willen zich er geen zorgen over maken, zijn met zichzelf bezig, zeker nu in coronatijd. Ik ken ook artsen die zich niet realiseren wat er zich afspeelt aan de randen van Europa. Maar we móeten hier scherp op zijn. Er worden mensenrechten geschonden binnen de Europese Unie. Er zijn eerder momenten in de geschiedenis geweest dat de mensenrechten stap voor stap werden geschonden en dat dat werd veronachtzaamd. Het is belangrijk om mensen ervan bewust te maken dat we ons ook nu weer op een hellend vlak bevinden.’

Verantwoordelijkheid

Van der Kooij: ‘We kunnen in Europa niet rustig doorleven, terwijl zich in Griekenland een menselijk drama voltrekt. Ik snap ook wel dat we niet alle vluchtelingen in Nederland kunnen opvangen. Maar ik vind wel dat Nederland als rijk land zijn verantwoordelijkheid moet dragen. Veel meer dan Nederland nu doet. Ook hebben Nederland en Europa jaren geleden al beloofd de vluchtelingen op de Griekse eilanden te verdelen over de lidstaten. Het is tijd deze belofte in te lossen. Er is in ieder geval draagvlak voor het opnemen van vijfhonderd alleenstaande minderjarigen. 180 gemeenten hebben toegezegd kinderen een plek te willen bieden. Tot nu toe zijn er welgeteld twee kinderen naar Nederland gehaald.’

Van de Vijver: ‘Juist de coronapandemie toont aan dat de omstandigheden in een land zomaar kunnen veranderen. We realiseren ons veel te weinig dat wij op een dag zélf in een uitzichtloze situatie terecht kunnen komen. En dat wij dan zélf anderen nodig hebben. Je mag hopen dat er dan mensen zijn die opstaan voor een ander en hulp bieden.’ ■

web

Meer over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.

Huisarts Steven van de Vijver: ‘Ik vind het bij uitstek een taak voor artsen en hulpverleners om ruchtbaarheid te geven aan het onrecht dat mensen wordt aangedaan.’